

17.06.18 t/m
04.11.18

W

Educatie

Deventer 1250 jaar

LESBRIEF

Stichting Deventer Verhaal
Katja Wieland, coördinator educatie

1250
DE
VENTER
JAAR

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Doel van het educatieve programma	4
Lesbrief in combinatie met museumbezoek	5
Deventertoenennu.nl	5
Achtergrondinformatie bij de tentoonstelling	6
Museumbezoek	12
Afspraken en regels	13
Onderwijs over het culturele en historische erfgoed van Deventer	14
Lessuggesties	16
Aanvullende tips	22

Inleiding

Van 17 juni 2018 tot en met 4 november is in Museum De Waag de tentoonstelling te zien: 'Deventer 1250 jaar'. In deze tentoonstelling maakt de bezoeker kennis met de geschiedenis van de stad Deventer. De tentoonstelling zal de komende jaren in de zomerperioden steeds herhaald worden en uitgebreid en in de rest van de jaren afgewisseld worden met thematentoonstellingen.

In de tentoonstelling 'Deventer 1250 jaar' wordt de geschiedenis van Deventer gepresenteerd in vijf tijdspannen. Voor elke tijdspanne is een iconische hoofdpersoon gekozen, die de tijd waarin hij of zij leefde, goed representeert. De tentoonstelling biedt leraren in het basis- en voortgezet onderwijs bij uitstek de kans om leerlingen kennis te laten maken met de rijkdom van de geschiedenis van Deventer. Voor het onderwijs is dat een makkelijk te grijpen kans, want bijna alle aspecten van de vaderlandse en de wereldgeschiedenis zijn op te hangen aan de geschiedenis van de stad zelf. Al uit prehistorische tijden en de Romeinse tijd zijn vondsten uit de stad en haar directe omgeving bekend. En sinds die tijden is de streek altijd bewoond geweest en heeft Deventer al vanaf de vroege Middeleeuwen een prominente plaats in de geschiedenis. De tentoonstelling Deventer 1250 jaar biedt kansen voor interessante lessen om kinderen kennis te laten maken met de geschiedenis van de stad Deventer en via de stadsgeschiedenis dus met de vaderlandse, zelfs de wereldgeschiedenis.

Deze lesbrief biedt leraren daarvoor een aantal suggesties. De lesbrief is bedoeld voor de bovenbouw van het basisonderwijs (de groepen (5), 6, 7 en 8) en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs. Leraren kunnen er naar eigen inzicht gebruik van maken. De lesbrief is echter met name bedoeld ter voorbereiding op een bezoek met de klas aan de tentoonstelling in Museum De Waag. Zo'n fysiek bezoek aan Museum De Waag – en natuurlijk aan de historische binnenstad van Deventer – is natuurlijk essentieel als we Deventer kinderen kennis willen laten maken met het culturele en historische erfgoed van de stad. Laten we daarom de ambitie uitspreken de komende jaren alle Deventer kinderen minimaal één keer naar de tentoonstelling te laten gaan: 'Deventer 1250 jaar'.

René Berends

**17 juni t/m 4 november 2018
Museum De Waag, Brink 56, Deventer.**

**Dinsdag t/m zondag geopend van
11.00 - 17.00 uur (de lessen beginnen om 10.00)**

museumdewaag.nl

Doel van het educatieve programma

Deventer Verhaal wil alle kinderen uit de gemeente Deventer de mogelijkheid bieden kennis te nemen van de geschiedenis van Deventer. Daartoe bieden we het onderwijs onder andere deze lesbrief aan en worden scholen ook in de gelegenheid gesteld met groepen leerlingen de tentoonstelling te bezoeken en deel te nemen aan het programma van de museumles die bij deze tentoonstelling is ontwikkeld.

Geschiedenisonderwijs gaat niet zozeer over het leren van feitjes. Het geeft kinderen de kans de wereld waarin ze opgroeien te leren begrijpen. Het helpt hen te leren inzien hoe de wereld zoals die er nu uitziet, ontstaan is. Bovendien helpt het hun eigen omgeving, hun eigen belevingswereld te leren begrijpen en om die te ontstijgen door het verwerven van nieuwe kennis, vaardigheden en inzichten.

Kerdoelen

Het lesaanbod is mede in samenwerking met het onderwijs en andere culturele instellingen ontwikkeld en sluit aan op de kerndoelen voor wereldoriëntatie / zaakvakken en op de leerlijn kunstzinnige oriëntatie van SLO.

- Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- Kerndoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.
- Kerndoel 49: De leerlingen leren over de mondiale ruimtelijke spreiding van bevolkings concentraties en godsdiensten, van klimaten, energiebronnen en van natuurlandschappen zoals vulkanen, woestijnen, tropische regenwouden, hooggebergten en rivieren.
- Kerndoel 50: De leerlingen leren omgaan met kaart en atlas, beheersen de basistopografie van Nederland, Europa en de rest van de wereld en ontwikkelen een eigentijds geografisch wereldbeeld.
- Kerndoel 51: De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.
- Kerndoel 53: De leerlingen leren over de belangrijkste historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis en belangrijke historische personen
- Kerndoel 55: De leerlingen leren op eigen werk en dat van andere te reflecteren.
- Kerndoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Het cultureel erfgoed is gerelateerd aan verschillende vakgebieden binnen het onderwijs zoals oriëntatie op jezelf en de wereld, taal en kunst. De leerlingen kunnen door erfgoed waar te nemen en te beleven, betekenis geven aan cultureel erfgoed uit verschillende tijden en culturen. Uiteraard kan er ook gewerkt worden aan kerndoelen uit andere vak- en vormingsgebieden, zoals die van taal (begrijpend lezen, woordenschat, mondelinge taalvaardigheid) en die van de expressievakken.

Deventer
1250 jaar

LESBRIEF

Lesbrief in combinatie met museumbezoek

Suggesties uit deze lesbrief zijn te gebruiken om algemene geschiedenislessen voor uw leerlingen te verbijzonderen voor de Deventer situatie. De vraag 'hoe zat dat dan in Deventer' is met dit materiaal te beantwoorden.

De lesbrief is bedoeld ter voorbereiding op een museumbezoek. U kunt met uw groep het museum bezoeken. Daarvoor is een aparte museumles ontwikkeld, die bestaat uit een combinatie van opdrachten die leerlingen in het museum kunnen uitvoeren. Het betreft een aantal activiteiten bij een rondleiding over de tentoonstelling en een creatieve doe-opdracht. De docent ontvangt de lesbrief digitaal waardoor hij het museumbezoek voor de leerlingen van extra content kan voorzien. De lesbrief en het lesprogramma staan ook vermeld op www.museumdewaag.nl/educatie

De les in het museum staat tevens vermeld op de website van Bureau Kunstcircuit, Cultuur en School waar alle activiteiten op gebied van kunst en cultuureducatie in Deventer verzameld zijn: www.kunstcircuit.nl/cultuurenschool.

Deventertoenennu.nl

De educatieve werkgroep Deventer OVT heeft deze lesbrief ontwikkeld voor gebruik door leerlingen en door leraren in de klas. Bij dit lesmateriaal kan er ook gebruik gemaakt worden van de website www.deventertoenennu.nl.

Ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Deventer 1250 jaar' zijn op deze site inhoudelijke items toegevoegd, die direct aan de tentoonstelling gelieerd zijn. U kunt uw leerlingen op deze site onder andere informatie laten verzamelen over de objecten die op de tentoonstelling te zien zijn.

Lebuinus

Historische reconstructie van een Saksische boerderij

Achtergrond- informatie bij de tentoonstelling

Hoe is Deventer ontstaan? Welke inwoners speelden een rol in de geschiedenis van de stad? Wat heeft de rivier de IJssel betekend voor de ontwikkeling van Deventer? Op deze vragen krijgen bezoekers van Museum De Waag antwoord in 'Deventer 1250 jaar'. De tentoonstelling is te zien vanaf 17 juni 2018 en vertelt in vijf hoofdstukken het historische verhaal van de stad. In dit hoofdstuk wordt in het kort de geschiedenis van de stad weergegeven, zoals deze in de tentoonstelling getoond wordt in de vorm van teksten, schilderijen en objecten. Als een van de oudste steden van Nederland kent Deventer een rijke historie. De plek waar meer dan 1250 jaar geleden nog slechts een rivierlandschap te zien was, is nu een levendige stad met een indrukwekkend verleden. Nergens komt de geschiedenis van Deventer zo tot leven als bij 'Deventer 1250 jaar'. Topstukken uit de erfgoedcollectie, 3D-reconstructies en historische animaties maken het verleden tastbaar. Zoals gezegd wordt in de tentoonstelling de geschiedenis van de stad in vijf tijdperken onderverdeeld. Voor elke tijdperiode is er een iconisch personage gekozen die bezoekers leiden langs de hoogtepunten uit de stadsgeschiedenis: Lebuinus, Everhard de Saks, Herbert Dapper, Catharina Simons en Leo Halle. In het hierna volgende wordt een korte beschrijving gegeven van de vijf tijdperiodes zoals die in het museum getoond worden.

Tijdperiode 1 Lebuinus: prehistorie tot de stichting van de eerste kerk (768)

Deventer is een van de oudste steden in Nederland. De stad heeft echter geen Romeinse voorgeschiedenis. Archeologische opgravingen vertellen ons wel dat er al vanaf de vroege prehistorie bewoning is geweest in dit gebied. De oudste vindplaats is te vinden in Epse, resten uit het laatpaleolithicum, uit een tijd dat nomadische rendierjagers door een nog relatief koud en open landschap trokken. Ook uit het mesolithicum en het neolithicum (de nieuwe steentijd, ca 11.000 BC) zijn er op verschillende plekken in en rond de stad vondsten gedaan. In deze laatste periode ging men op vaste plekken wonen, akkeren en veehouden. Er zijn uit deze tijd verschillende nederzettingen bekend, waar verschillende archeologische vondsten gedaan zijn.

In de periode voor de komst van Lebuinus was van de rivier de IJssel nog geen sprake. Er stroomden door het IJsseldal alleen beken. Dit veranderde pas rond 600 na Chr., toen ter hoogte van Gorssel een zandrug door water van de Rijn doorbroken werd. Zo ontstond hier een vlechtende rivier, die pas in nog later tijden ging meanderen. De bevaarbare waterweg heeft het ontstaan van een nederzetting mogelijk gemaakt, zeker op een plaats waar deze de landroute Utrecht naar Munster doorkruiste. De IJssel vormde in die tijd de natuurlijke grens tussen het Frankische rijk en de Saksen. Karel de Grote, keizer van het Frankische rijk, wilde zijn rijk uitbreiden en het land van de Saksen veroveren en hen kerstenen. Dit ging niet altijd zonder slag of stoot. Het kerstenen van de Saksen gebeurde vanuit missieposten, die op strategische posten ingericht werden. De handelsnederzetting Deventer was zo'n strategisch gelegen locatie. In 768 doorwaadden twee missionarissen, Lebuinus en Marchelmus, hier de IJssel en maakten kennis met de bewoners van enkele hoeves, die hier op zandduinen op de oostelijke oever van de rivier gebouwd waren. Hier ook bouwde Lebuinus, in opdracht van het bisdom van Utrecht, het eerste kerkje van Deventer, waarbij zij Wilp (Wulpa), op de westelijke oever, als uitvalsbasis gebruikten.

Filmbeeld Lebuinus

Tijdperiode 2 Everhard de Saks: van missiepost tot stedelijke nederzetting

Filmbeeld Everhard de Saks)

Rond 850 verandert de aanblik van de nederzetting sterk. Her en der verspreide boerderijen maken plaats voor een nederzetting, aangelegd op een regelmatig grondplan. De drie hoofdstraten evenwijdig aan de IJssel vormden het belangrijkste element: de Polstraat – Noordenbergstraat, de Assenstraat – Bruynssteege en de Grote Overstraat – Bagijnenstraat. Deze straten dienden als basis voor een nieuw, regelmatig verkavelingspatroon. Aan de derde, achterste as lagen ook boerderijen.

Eind negende eeuw is de missiepost, opgericht door Lebuinus, een toevluchts-oord voor de bisschoppen van Utrecht en handelaren uit Dorestad, als Vikingen deze gebieden teisterden. Deventer, waar zich inmiddels een gemeenschap van geestelijken had gevormd, leek een veilige plek. Ook Deventer blijft echter niet gespaard. De Vikingen vallen de nederzetting eenmaal, in 882, aan en richtten een grote verwoesting aan. Everhard de Saks, de graaf van Hamaland, is aan het eind van de negende eeuw de landsheer van Deventer. Ten tijde van de brute aanval van de Vikingen wordt Everhard de Saks zelf gevangen gehouden in Nijmegen. Om volgende aanvallen van Vikingen te voorkomen, geeft hij opdracht een aarden wal met palissade en een droge gracht ervoor aan te leggen rondom Deventer. Dat blijkt afdoende. Deventer is in de decennia daarna veilig, bovendien gunstig gelegen aan de IJssel voor handelsverkeer. De nederzetting Deventer ontwikkelt zich langzaam maar zeker en werd een belangrijk centrum in de IJsselstreek. Geografisch was de nederzetting een plek waar noord-zuid en oost-west handelsroutes elkaar kruisten. Van hieruit was het ook mogelijk door te varen naar zee. Kortom: een gunstige plek om goederen te verhandelen. Als de nederzetting aan het eind van de tiende eeuw het recht op muntslag en markten krijgt, kan het verder doorgroeien naar een stedelijke nederzetting. Belangrijk daarbij zijn de privileges die Deventer in 1123 krijgt van de keizer. Deventer wordt vrijgesteld van het betalen van belasting aan de kerk (doop-, begrafenissen en huisgeld). Daarmee geeft de keizer de burgers van Deventer een vorm van autonomie. De bewoners zijn nu baas over de eigen grond. Deventer was een stad geworden.

De stad breidt uit. In het begin van de dertiende eeuw wordt een deel van de wal in de gracht geschoven. Daarmee wordt er ruimte gemaakt om de stad uit te breiden. Er ontstaat een marktplein (de Brink) en er wordt gestart met de bouw van Het Bergkwartier. De stad krijgt een stenen ommuring. Deventer ontwikkelt zich als de reserve-residentie van de bisschop van Utrecht. De tweede stad in het bisdom krijgt een eigen bisschopshof. Bisschop Balderik gaf tijdens zijn verblijf in Deventer opdracht tot de bouw van de eerste stenen kerk, delen van deze kerk zijn nog zichtbaar in de huidige kerk.

Vanaf 1046 is de bisschop ook landsheer van het Oversticht, de regio waartoe Deventer behoort (bestaande uit grote delen van de huidige provincies Overijssel, Drenthe en Groningen).

Bisschoppelijke residentie

Tijdperiode 3 Herbert Dapper: de Glorietijd: de Keizerlijke Hanzestad

Filmbeeld Herbert Dapper

Deventer kwam in de veertiende tot en met de zestiende eeuw tot bloei. Als groeiende handels- en doorvoerplaats aan de IJssel nam het verkeer tussen landen rond de Oostzee en Rijnland-Westfalen toe. Deventer was daarbij een praktische en nuttige tussenstop. De IJssel werd in deze eeuwen beter bevaarbaar. Door ontginning van bossen die veel water vasthielden, nam het water in de rivier toe en gaf het ruimte aan zwaardere en dieper beladen schepen. Het koggeschip werd hierbij door de leden van de Hanze, een groot handelsnetwerk dat in Noordwest Europa veel steden aan elkaar verbond, veel gebruikt.

De opkomst en emancipatie van de burgerij zorgden voor een zelfbewustere gemeenschap. De opkomst van de gilden vanaf midden dertiende eeuw symboliseerde dit. Het Schonenvaarders en Bergenvaardersgilde waren twee grote koopmansgilden. De Deventer koopman Herbert Dapper was lid van het Schonenvaardersgilde. Leden van dit gilde voeren op het Zweedse Schonen en namen haring mee terug. Herbert Dapper heeft flink verdiend aan de overzeese handel. Hij kocht in 1567 het huis achter de Waag en liet daar in 1575 een prachtige renaissance gevel optrekken. Het huis wordt de Drie Haringen genoemd. In dezelfde periode nam ook het belang van jaarmarkten toe. Deventer groeide uit tot de belangrijkste jaarmarktstad van Oost-Nederland. Uiteindelijk zouden er vijf jaarmarkten per jaar in de stad gehouden worden, die elk wel veertien tot zestien dagen duurde.

Door de rol als bisschoppelijke reserve-residentie met inmiddels een kapittel/proosdij had Deventer een vooraanstaande positie binnen het geestelijk leven in deze regio. In de veertiende eeuw kwam er een stroming van mensen op gang binnen het katholieke geloof, die protesteerden tegen wat zij misstanden binnen het geloof vonden. Deze stroming wordt de Moderne Devotie genoemd. Geert Grote (1340) was de grondlegger. Hij vond dat mensen zelf verantwoordelijk voor hun eigen 'zielenheil' en gebedsbeleving waren. Binnen deze religieuze beweging werden broeder- en zusterhuizen gesticht, waar mannen en vrouwen (afzonderlijk) samenwoonden. Later kwamen er ook broederhuizen. Vanuit Deventer verspreidde de Moderne Devotie zich over grote delen van Noord-Europa.

In het midden van de zestiende eeuw voerde Deventer een gematigd religieus beleid, maar met de komst van de Spaanse landvoogd Alva in 1568 was dat voorbij. Deventer was stevig in Spaanse handen. Het Beleg van Rennenberg in november 1578 maakte aan die Spaanse overheersing een eind. De stad kwam in Staatse handen, zij het in deplorabele staat. De oorlog, het verzanden van de IJssel, de haperende handel en de opkomst van de steden in Holland zorgden ervoor dat de hoogtijdagen van Deventer voorbij waren.

Huis De Drie Haringen

Tijdperiode 4 Catharina Simons: de 17^e en 18^e eeuw

Filmbeeld Catherina Simons

In het begin van de zeventiende eeuw was de rol als leidende handels- en jaarmarktstad voor Deventer definitief verleden tijd. De ligging aan de grens van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden zorgde nu juist voor economische neergang. Daarnaast werd er rondom Deventer een vesting aangelegd. De IJsselstad was van belang in de verdedigingslinie van de Republiek. De stad kreeg ook een garnizoen. Eén van de soldaten was Catharina Simons. Zij was soldaat in het leger van prins Maurits. Zij verkleedde zich als man en noemde zich Simon Poort, om zo 'mannenwerk' te kunnen doen. Bedreven in het steenhoudersvak heeft zij als soldaat meegewerkt aan de herstelwerkzaamheden aan de muren van de stad, onder andere bij de Vispoort. Pas na haar dood werd ontdekt dat Simon Poort eigenlijk een vrouw was.

Deventer ontwikkelde zich tot nijverheidsstad. Het economische herstel was gericht op alle vormen van nijverheid, waaronder de zilver- en goudsmiden, boekdrukkers en zeker de brood- en koekbakkers. Het bekendste product is door de eeuwen heen de Deventer Koek. De productie hiervan nam in de zeventiende eeuw een vlucht na het Twaalfjarig Bestand (1609-1621). Er waren veel koekbakkers in de stad. De uitvoer ervan was indrukwekkend.

Met de bouw van de Waag was al in 1528 gestart. Aan de zijkanten zaten destijds grote deuren waar wagens met goederen naar binnen konden rijden, zodat binnen veel goederen die verhandeld werden gewogen konden worden. In de zeventiende eeuw werd het prominente bordes aangebouwd. Verschillende families in de stad eisten steeds vaker een rol op in het bestuur van de stad. Een kleine groep van families leverde hierdoor generatieslang de regenten. Het bestuur was opgedeeld in twee colleges: de magistratuur en de gezworen gemeente. De magistratuur bestuurde de stad en functioneerde ook als stedelijke rechtbank. De gezworen gemeente vertegenwoordigde de acht straten of wijken van de stad. De regentenfamilies bewoonden panden op de Brink of in straten, die zo dicht mogelijk bij het stadhuis aan Grote Kerkhof lagen. Net als veel welgestelde (adellijke) families hadden ze daarnaast buitenhuizen op het platteland.

Halverwege de achttiende eeuw worden de eerste stappen gezet naar een geïndustrialiseerde samenleving. De magistratuur ziet geleidelijk in dat er voor economisch herstel nieuwe wegen bewandeld moesten worden. Innoverende ondernemers, als Hendrik Lindeman, krijgen soms ruimte in de stad om te ondernemen. Hij zorgt onder andere voor een betere bevaarbaarheid van de Schipbeek en sticht een ijzermolen in de oude watermolen van de stad. Rond 1800 heeft de ijzergieterij de grootste ijzerproductie van Nederland.

Tijdperiode 5 Leo Halle: 1850-heden

Leo Halle

Van de markstad die Deventer altijd is geweest, ontwikkelt de stad zich langzaam maar zeker tot industriestad. De industrialisatie zet zich hier al vroeg in. De eerste stoommachine in de stad wordt al in 1830 in gebruik genomen. Als na de Frans-Duitse oorlog in 1870-1871 duidelijk wordt dat het land niet meer verdedigd kan worden tegen aanvallen van buiten door het in stand houden van vestingsteden, wordt de stad met de Vestingwet in 1874 vrijgesteld van het in stand houden van de vesting. De middeleeuwse omwalling had de stad gestagneerd in haar groei. Grote delen van de vesting worden afgebroken. Eindelijk is er ruimte om buiten de stadsmuren fabrieken en woonwijken te bouwen. Deventer kan zich vanaf die tijd ontwikkelen tot een stad in de moderne tijd.

In Deventer zijn veel verschillende producten gefabriceerd: van tapijten tot bedden, van fietsen tot pepermunt, van stoelen tot sigaren. Nering Bögel (ijzergieterij), Burgers ENR (fietsen), Auping (bedden), Thomassen en Drijver (blik) en Stegeman (vleesverwerking) zijn bekende namen van Deventer industrieën. Deventer wordt dan ook een arbeidersstad. De leef- en werkomstandigheden waren zwaar. Om hun belangen te verdedigen worden (voorlopers van) vakbonden opgericht, zoals Help u Zelfen. Onder de arbeiders is er een groeiende aandacht voor de landelijke politiek en dankzij enkele charismatische voormannen krijgt het socialisme en communisme stevig voet aan wal in Deventer. Het levert de stad de bijnaam op van Moskou aan de IJssel.

De trek naar de stad houdt aan. Eerst trekken boeren naar Deventer op zoek naar werk. In de twintigste eeuw zet deze trend zich voort. Eerst worden er arbeiders uit de provincies Groningen en Drenthe geworven. Daarna komen er Molukkers en Ambonezen naar Deventer. Italianen en Spanjaarden volgen al snel en nog later in de jaren zestig en in de jaren zeventig vooral arbeidsmigranten uit Turkije. Na de bijnaam Moskou aan de IJssel kreeg de stad hierdoor ook de bijnaam Ankara aan de IJssel.

De opkomst van de industrie luidt een periode van groei en welvaart in. Mensen krijgen ook meer vrije tijd. Aan het eind van de negentiende eeuw worden de eerste sportverenigingen opgericht. Leden van de in 1875 opgerichte cricketvereniging UD gaan ook voetballen. In 1902 wordt de voetbalvereniging Be Quick opgericht. De club krijgt later de naam: Go-Ahead. Met de sportclubs groeit ook de aandacht voor de prestaties. De wedstrijden van Go-Ahead trekken duizenden supporters, zeker als Go-Ahead meedoet om het kampioenschap van Nederland. Eén van de spelers die geprezen wordt, is Leo Halle (1906-1992). Hij is onmiskenbaar Deventers grootste voetbalzoon. Leo was een echte clubman. Hij verdedigde tussen 1923 en 1942 bijna 450 keer het doel van de roemruchte plaatselijke voetbalclub. Met zijn Go-Ahead werd hij zelfs twee keer kampioen van Nederland. Halle verdedigde bovendien vijftien keer het doel van de Oranje leeuwen. Alles was groot aan Leo Halle: zijn faam, zijn moed, zijn lichaam en zijn kwaliteiten als keeper. Maar voor zijn medespelers was hij een eenvoudige, joviale, goedmoedige strijdgenoot, een voetbalkameraad, een Go-Aheadman zonder pretenties. Halle werkte onder andere als mecanicien en chauffeur/bezorger bij de coöperatie Ons Belang, de coöperatiewinkel van de Deventer Volkspartij en de arbeidersvereniging Help u Zelfen. Hij kreeg de bijnaam De Leeuw van Deventer.

Voor de tentoonstelling zijn historische beelden van Deventer ontwikkeld in augmented reality waardoor je een beeld krijgt van onder meer de nederzetting in de tijd van Lebuinus (eind achtste eeuw), de Brink rond 900 en de Wellekade omstreeks 1560.

Voor bezoekers is er een uitgebreide audiotour in het museum beschikbaar en elke zondag kan men aansluiten bij een gratis instaprondeleiding om 12.30 en 14.00 uur. De tentoonstelling 'Deventer 1250 jaar' is tot en met 7 januari 2018 te zien in Museum De Waag aan de Brink 56 in Deventer. Het museum is dagelijks geopend van 11.00 tot 17.00 uur (maandag gesloten). Voor schoolbezoeken is het museum op afspraak al open om 10.00 uur.

De stad Deventer is een historische stad. Ook buiten het museum valt er dan ook veel te zien. Museum De Waag biedt dan ook een audiotour aan door de binnenstad via de bijbehorende 3Deventer app. Deze tour verbindt de tentoonstelling met de vele historische bezienswaardigheden in de stad. Ook voor kinderen is het interessant in de vorm van een stadswandeling kennis te maken met de geschiedenis.

De expositie zal elk jaar terugkeren in Museum De Waag met andere collectiestukken, verhalen en 3D-reconstructies.

Museumbezoek

Schoolklassen kunnen de tentoonstelling 'Deventer 1250 jaar' bezoeken. Leraren kunnen daarvoor contact opnemen met de medewerker educatie van het Deventer Verhaal, via info@deventerverhaal.nl.

Inleidende film

Om een bezoek aan de tentoonstelling voor te bereiden kunt u naast het gebruik maken van de suggesties uit deze lesbrief, uw leerlingen ook de introductiefilm tonen, die in het museum in de filmzaal te zien is. Deze film geeft een vrolijk en bondig overzicht over de stadsgeschiedenis. De film is niet op het web beschikbaar. U kunt de film wel op een stick ontvangen door hem aan te vragen: info@deventerverhaal.nl.

Inhoud museumles

Voor leraren die met hun groep het museum bezoeken, is er een aparte museumles ontwikkeld. De procedure daarbij is als volgt. Na een korte uitleg over het gebouw waarin ze zich bevinden, worden de leerlingen bij het bezoek aan het museum in twee groepen verdeeld. Eén groep begint aan de rondleiding, terwijl de andere groep in de kelder van het museum kan werken aan een creatieve doe-opdracht. Halverwege het bezoek wisselen de twee groepen. De activiteiten worden begeleid door educatieve medewerkers van het museum.

De bedoeling is dat de kinderen tijdens het bezoek aan de tentoonstelling de ontwikkeling van de stad Deventer leren kennen vanuit de vijf verschillende personages die geleefd hebben in de vijf onderscheiden tijdperiodes. De leerlingen zullen ontdekken hoe deze personages de stad/nederzetting beleefd hebben. Daarbij laat elk van de personen de stad vanuit een ander standpunt zien. Leerlingen zullen daardoor ook ervaren hoe de tentoongestelde museumstukken passen binnen de vijf tijdperiodes.

Het tweede deel van uw groep gaat in de kelder van De Waag aan de slag met een verwerkingsopdracht die aansluit bij de tentoonstelling. Zoals gezegd worden de leerlingen begeleid door de educatieve medewerkers van het museum.

Het museumbezoek duurt in totaal ruim anderhalf uur.

Vorbereiding van museumbezoek

Natuurlijk is het wenselijk dat kinderen open en onbevangen het museum bezoeken, maar om het bezoek optimaal te laten verlopen, kunt u het museumbezoek voorbereiden. Dat kan door kinderen op school al de introductiefilm te tonen die ook in het museum in de filmzaal te zien is. Zoals gezegd, is de introductiefilm op stick aan te vragen bij het museum: info@deventerverhaal.nl.

Het bezoek aan de tentoonstelling kán op school ook inhoudelijk voorbereid worden, door gebruik te maken van activiteiten uit deze lesbrief. Maar de lesbrief kan ook gebruikt worden los van het museumbezoek of gebruikt worden na afloop van een bezoek aan het museum.

Afspraken en regels

Indien u ervoor kiest het museum met een bezoek van u en uw kinderen te vereren, bespreek dan vooraf met de groep waar een museum toe dient en hoe je je er moet gedragen. Hieronder zijn wat algemene afspraken en regels beschreven die gelden in het Museum De Waag.

Het museum bewaart, beheert, conserveert en presenteert een mooie, waardevolle collectie. Om de collectie te kunnen behouden, heeft het museum een aantal huisregels opgesteld. Wij vragen iedereen vriendelijk zich hieraan te houden.

Wat mag je meenemen in het museum?

- Jassen en tassen kunnen in de garderobe geplaatst worden.
- Eten en drinken is niet toegestaan.
- Fotograferen mag, mits alleen voor eigen gebruik en niet met flits of statief.

Mag je dingen aanraken?

- De objecten en schilderijen mogen niet aangeraakt worden. Zij behoren tot de verzameling van het museum.

Schrijven en tekenen

Schrijf- en tekenopdrachten in de tentoonstellingsruimte worden met een potlood en klembord uitgevoerd.

Wie vragen heeft over de huisregels kan zich richten tot één van de museummedewerkers. De aanwijzingen van museummedewerkers dienen altijd te worden opgevolgd.

Er is een lift aanwezig om de eerste en tweede verdieping te bereiken. De gewelvenkelder is alleen per trap bereikbaar. De museumles wordt gegeven door de educatief medewerker of vrijwilligers van Museum De Waag. U hoeft zelf dus niets inhoudelijk tijdens de museumles te doen.

Om het bezoek goed te laten verlopen, is het wel nodig dat u met een aantal begeleiders komt.

17 juni t/m 4 november 2018
Museum De Waag, Brink 56, Deventer.

Dinsdag t/m zondag geopend van
11.00 - 17.00 uur (de lessen beginnen om 10.00)

museumdewaag.nl

Onderwijs over het culturele en historische erfgoed van Deventer

In dit hoofdstuk staan we stil bij de achtergronden van onderwijs over cultureel en historisch erfgoed.

Indeling in tijdperiodes en de canon met 50 vensters

In het (geschiedenis)onderwijs wordt vaak gebruik gemaakt van de indeling in tien tijdperiodes die de commissie De Rooy in 2001 voorgesteld heeft. De commissie kwam tot deze indeling in tien periodes omdat er kritiek was op het feit dat kinderen weinig chronologische verbanden konden trekken. Veel methoden voor geschiedenis- en wereldoriënterend onderwijs zijn daarna deze indeling gaan gebruiken. In de tentoonstelling in Museum De Waag is een wat andere indeling van tijdperiodes gehanteerd. Hier worden vijf periodes onderscheiden, waar bij elke tijdperiode een iconische persoon gekozen is, die de betreffende tijdperiode goed representeert: (1) Prehistorie tot 768 (Lebuinus), (2) Van missiepost tot stedelijke nederzetting (Everhard de Saks), (3) Glorietijd: de keizerlijke Hanzestad (Herbert Dapper), (4) de 17^e en 18^e eeuw (Catharina Simons) en (5) 1850-heden (Leo Halle). Er is uiteraard een goede afstemming mogelijk tussen de vijf tijdperiodes uit de tentoonstelling en de indeling in tien tijdperiodes die veelal in het onderwijs gebruikt wordt.

In het onderwijs wordt ook vaak gebruik gemaakt van de canon van de geschiedenis. Hierbij gaat het om een beschrijving van 50 vensters, waarbij niet alleen 50 hoogtepunten uit de geschiedenis geschetst zijn, maar ook onderwerpen gekozen zijn, die exemplarisch zijn voor bepaalde tijden of gebeurtenissen, zodat ook op een logische wijze dwarsverbanden geschetst en samenhang geboden kunnen worden. Ook voor verschillende regio's in het land zijn zulke canons geschreven. Zo ook voor Deventer. De beschrijving van de 50 vensters van de canon van Deventer corresponderen overigens niet geheel met die van de hoogtepunten uit de vaderlandse geschiedenis. Zo was de 17^e eeuw – landelijk bekend als de Gouden Eeuw – voor Deventer een periode van stilstand en verval. De canon van Deventer is als boek uitgegeven, maar ook op het web te vinden: www.regiocanons.nl/overijssel/salland/deventer. Nadere uitwerkingen ervan zijn te vinden op de educatieve website van Deventer Verhaal: www.deventertoenenu.nl. Om in uw onderwijs optimaal keuzes te maken tussen de tijdperiodes in de tentoonstelling, de tijdperiodes van Commissie De Rooy en de vensters uit de canon van de geschiedenis van Deventer bieden we u op pagina 14 een inhoudelijke overzicht aan. Dit overzicht is als volgt te gebruiken: kijk welke lessen / onderwerpen / thema's u ingepland heeft in uw geschiedenis- of wereldoriënterend onderwijs en check welke Deventer onderwerpen daaraan gerelateerd zijn en in welke tijdperiodes die onderwerpen spelen.

Tijdslijn

Hoe jonger kinderen zijn, hoe moeilijker het voor ze is om historische verbanden te zien. Zelfs voor volwassenen is dat moeilijk, soms zelfs onmogelijk. Ieder mens is immers een kind van zijn eigen tijd en beoordeelt situaties in het leven dan ook vanuit het eigen referentieniveau. Een manier om kinderen toch een idee te geven van historische ontwikkelingen is door een tijdslijn te gebruiken. We adviseren dan ook zo'n tijdslijn in alle klaslokalen op te hangen en om deze actief te gebruiken. Bij elke les waar sprake is van een historische dimensie is een verwijzing naar de tijdslijn gewenst. U kunt kinderen rond de geschiedenis van Deventer overigens ook zelf een tijdslijn laten ontwikkelen. Die zelfwerkzaamheid biedt kansen op de ontwikkeling van een vorm van historisch besef.

Prehistorie tot 768 (Lebuinus)	De tijd van jagers en boeren (tot 50 v. Chr.) De tijd van Grieken en Romeinen (50 v. Chr. – 500 n. Chr.) De tijd van monniken en ridders (500 – 1000)	1 De IJssel levensader van de stad 2 Koerhuisbeekschedel (ca 6000 v. Chr.) jagers 3 Vuurstenen kling (ca 3000 v. Chr.) de eerste boeren 4 Boerderij Colmschate (ca 600 v. Chr.) boerennederzettingen 5 Victoriabeeldje (ca 250 n. Chr.) Germanen onder Romeinse invloeden 6 Lebuinus (768) kerstening van de Saksen
Van missiepost tot stedelijke nederzetting (Everhard de Saks)	De tijd van monniken en ridders (500 – 1000) De tijd van steden en staten (1000 – 1500)	7 Aanleg aarden wal (882-890) bedreigd door de Vikingen 8 Deventer munt (vanaf 990) een zelfstandige stad 9 Lebuinuskkerk (1040) onder bisschoppelijk bestuur 10 Oudste stenen woonhuis (1130) de verstening van de stad 11 Achter de muren vispoort (ca 1300) ommuring stad
De Glorietijd: de keizerlijke Hanzestad (Herbert Dapper)	De tijd van steden en staten (1000 – 1500) De tijd van ontdekkers en hervormers (1500 – 1600)	12 Koopmansgilderol (1249-1387) vrije keizerlijke Hanzestad 13 Heilige geest gasthuis (ca 1260) weldadigheidsinstellingen 14 Deventer jaarmarkten (vanaf 1344) centrum van handel en verkeer 15 Geert Grote (1340-1384) de moderne devotie 16 Latijnse school (ca 1375) vroege ontwikkeling van onderwijs en wetenschap 17 Deventer koek (vanaf 1417) Deventer koekstad 18 Oudst bekende Deventer druk (1477) drukkers- en boekenstad 19 Kiek in de pot (1528) een nieuwe bestuurlijke eenheid
De 17^e en 18^e eeuw (Catharina Simons)	De tijd van regenten en vorsten (1600 – 1700) De tijd van pruiken en revoluties (1700 – 1800) De tijd van burgers en stoommachines (1800 – 1900)	20 J.P. Sweelinck (1562-1621) muziek in kerk en stad 21 Beleg van Maurits (1591) de tachtigjarige oorlog 22 Jacobus Revius (1586-1658) een gereformeerde stad 23 Athenaeum illustre (1630) wetenschappelijk onderwijs 24 Landshuis (1632) gewestelijke hoofdstad 25 De magistraat (1667) bestuur en rechtspraak 26 De stad bedreigd (1672) het rampjaar 27 Barokke gevel (1735) rijke burgers en hun huizen 28 de ijzermolen (1755) vroege industrie in Deventer
1850-heden (Leo Halle)	De tijd van burgers en stoommachines (1800 – 1900) De tijd van wereldoorlogen (1900 – 1950) De tijd van televisie en computer (1950 – nu)	29 Stad in rep en roer (1787) de patriottentijd 30 Rutger Jan Schimmelpenninck (1761-1825) de Bataafs Franse tijd 31 Deventer 'teeken-academie-school' (1800) schilders 32 Nieuwe gemeentelijke indeling (1815) buurgemeenten 33 A.J. Duymaer van twist (1809-1887) contacten met Indië 34 J. van Vloten (1818-1883) ontwikkeling humanisme 35 Fiets van burgers (1869) industriële ontwikkeling 36 Sint-Geertruidenziekenhuis (1884) ziekenhuizen 37 Springerplantsoen (1887) afbraak van vestingwerken 38 Spoorbrug (1887) verbetering van de infrastructuur 39 Watertoren (1894) de aanleg van nutsvoorzieningen 40 Oprichting afdeling SDAP (1900) arbeidersbeweging en vrouwen emancipatie 41 De eerste bioscopen (1911) cultuur en vermaak 42 Go-Ahead landskampioen (1917) de opkomst van sportverenigingen 43 Ik zoek werk (1930-1940) de crisistijd 44 Vernielde spoorbrug (1940) onder Duitse bezetting 45 Eetty Hillesum (1917-1943) Jodenvervolgung 46 Eerste torenflat (1958) wederopbouw 47 Sluiting van Ankersmit (1965) een economisch rampjaar 48 Oprichting van nv bergkwartier (1968) stadsherstel- en vernieuwing 49 Deventer boekenmarkt (1989-nu) evenementenstad 50 El Aksa moskee (2003) een multiculturele samenleving

Lessuggesties

In dit hoofdstuk vindt u een aantal suggesties om uw geschiedenislessen te 'verbijzonderen' voor de situatie in en de geschiedenis van Deventer.

De suggesties kunnen gebruikt worden in het geschiedenis- of wereldoriënterend onderwijs om algemene historische thema's en onderwerpen voor de kinderen concreter te maken door de thema's en onderwerpen naar de eigen leefomgeving van de kinderen te 'vertalen'. De suggesties zijn ook te gebruiken en primair bedoeld ter voorbereiding op een bezoek aan de tentoonstelling in Museum De Waag: 'Deventer 1250 jaar'.

1. Films over de geschiedenis van de stad Deventer

Op internet zijn veel film(fragmenten) te zien over de geschiedenis van Deventer. Hieronder is een aantal interessante links te vinden. De trailer van de tentoonstelling vindt u op facebook: /deventerverhaal

Een canonclip uit de Canon van Overijssel over Lebuinus:
www.regiocanons.nl/overijssel/overijsselindeklas/lebuinus/canonclip/canoncliplebuinus

Een hoorspel over de aanval van de Vikingen op Deventer in 882 n. Chr.:
www.youtube.com/watch?v=cl1vbu0E4R8

De documentaire van Foxsports over Leo Halle, de legendarische keeper van Go-Ahead en het Nederlands elftal: www.youtube.com/watch?v=fP8jAzqF02E

Het Historisch Centrum Overijssel beheert zo'n 150 historische films over Deventer (van na 1920). Deze zijn via de website van het stadsarchief te vinden: www.stadsarchiefdeventer.nl/zoekenincollecties/archieven

2. Een mindmap over Deventer

Laat leerlingen voorafgaand aan een aantal lesmomenten brainstormen over wat ze zelf al weten over de geschiedenis van de stad. Gebruik vervolgens de coöperatieve werkvorm Denken Delen Uitwisselen om met de hele groep op het digibord / flap / muurkrant een mindmap of woordveld te maken over wat de kinderen zelf al weten. Bespreek of er onduidelijkheden op de mindmap staan en laat kinderen eventueel aan elkaar uitleggen wat ze bedoelen en aangedragen hebben. Voeg gaandeweg de lessen die aan het onderwerp besteed worden, zelf ook informatie aan de mindmap toe. U kunt de kinderen de mindmap laten overschrijven en er (eigen) tekeningen bij laten maken. De mindmap kan dan een soort persoonlijke samenvatting worden van wat ze over de geschiedenis van Deventer leren.

3. Elevatorpitch

Leerlingen bereiden in tweetallen een 'elevatorpitch' voor over verschillende aspecten van de geschiedenis van Deventer, bijvoorbeeld:

- Wie was Lebuinus en wat kwam hij hier doen?
- Deventer is in 882 door de Vikingen geplunderd en in brand gestoken. Waarom gebeurde dat?
- Deventer was een Hanzestad, maar wat was dat eigenlijk: de Hanze?
- Deventer was in de vijftiende tot en met de achttiende eeuw een jaarmarktenstad
- Deventer noemde zich een vrije, keizerlijke stad. Wat betekent dat?
- De IJssel verzandde in de zestiende en zeventiende eeuw. Wat waren daarvan de gevolgen voor de stad?
- Deventer wordt wel Moskou aan de IJssel genoemd, maar ook wel Ankara aan de IJssel. Wat wordt daarmee bedoeld?
- Vroeger hoorde het gebied rond de stad bij Deventer. In de Franse Tijd (rond 1800) werden Bathmen en Diepenveen zelfstandige gemeenten. Maar nu horen die gemeenten weer bij Deventer. Sommige mensen buiten de stad zijn daar nog wel eens boos over. Waarom?
- In en om Deventer waren er in de negentiende en twintigste eeuw veel steenfabrieken en vleesverwerkende fabrieken. Leg uit waarom dat te verklaren is door de ligging van de stad aan de rivier.

Uiteraard kunnen er ook andere onderwerpen aan bod komen. Laat kinderen de presentaties achter elkaar doen, zodat toehoorders een compact overzicht krijgen over de geschiedenis. Zorg eventueel voor 'publiek': misschien ouders of leerlingen uit een andere klas.

4. Interviewen

Geschiedenis gaat voor kinderen pas echt leven als het over echte belevenissen gaat van echte mensen. Dat kunnen natuurlijk familieleden zijn (bijvoorbeeld opa's en oma's), maar ook anderen. Eén manier om kinderen bij die belevenissen te betrekken is door ze die personen te laten interviewen. Helaas gaat dat in het onderwijs vaak mis en worden in taalopdrachten bijvoorbeeld wel interviewvragen opgesteld, zonder dat er 'echt' geïnterviewd wordt. Leerlingen willen echter voor 'het echie'. Zoek daarom een aantal mensen die iets over de geschiedenis van Deventer kunnen en willen vertellen en laat de kinderen hen in groepjes interviewen. Mocht u onverhoopt zelf geen te interviewen mensen kennen, dan kunt u contact opnemen met de educatief medewerker van Deventer Verhaal. Deze medewerker kan wellicht intermediair zijn tussen u en één of meerdere vrijwilligers. Van belang is verder dat de kinderen het interview ook uitwerken. Laat ze bijvoorbeeld een verhaal over een belevenis schrijven, of een biografie over de persoon die ze geïnterviewd hebben.

5. Het eigen rariteitenkabinet: de eigen schatkamer over de geschiedenis van Deventer

Museum De Waag is de schatkamer van de geschiedenis van Deventer. Veel oude musea zijn ontstaan uit een 'rariteitenkabinet', met allerlei verzamelde oude spullen. Vraag kinderen allereerst of ze zelf ook een verzameling hebben. Bij het inrichten van het huidige museum De Waag zijn keuzes gemaakt. Laat de kinderen, ter voorbereiding op een bezoek aan de tentoonstelling bedenken wat zij zelf op een tentoonstelling over de geschiedenis van Deventer zouden willen zien. Laat ze verwachtingen uitspreken of opschrijven en evalueer die naderhand. U kunt kinderen ook verkennend laten zoeken op de website www.deventertoenennu.nl om ze hun eigen mooiste voorwerpen voor de eigen schatkamer te laten verzamelen. Laat ze na een bezoek aan De Waag vertellen wat ze wel en niet gezien hebben. Vragen die nog leven, kunnen na het zien van de tentoonstelling nog uitgewerkt worden.

6. Een aandachtstafel

Bij het behandelen van een thema van of een tijdsperiode over de geschiedenis van de stad kunt u een aandachtstafel inrichten met voorwerpen, schoolplaten, boeken en foto's. Laat kinderen er tentoonstellingstekstjes bij schrijven. Uiteraard kunt u kinderen zelf mee laten denken over de inrichting ervan. Kinderen kunnen ook van huis materialen meenemen voor de aandachts- of tentoonstellingstafel.

7. Namen van Deventer straten

Er zijn veel straatnamen in Deventer die iets over de geschiedenis van de stad zeggen. Soms zijn straten vernoemd naar beroemde Deventenaren, soms omdat er bepaalde beroepen in die straat uitgeoefend werden. Laat de kinderen de naam van een of een aantal straten in Deventer proberen te verklaren.

Ze mogen zelf eigen straatnaam kiezen, maar u kunt ze ook laten kiezen uit het volgende lijstje:

Vleeshouwerstraat	Smedenstraat	Korte Bisschopstraat
Broederenstraat	Het Klooster	Molenstraat
Grote Kerkhof	Walstraat	Nieuwstraat
Oude Manhuispoort	Bergstraat	Roggestraat
Bokkingshang	Sluisstraat	Ooievaarstraat
Boedekerstraat	Van Vlotenlaan	Tesschenmacherstraat
Duymaer van Twiststraat	Borgelestraat	Rielerweg
Boxbergerweg	Diepenveenseweg	Zwolseweg
Enkstraat	Kerkstraat	Sint Jurriënstraat

Duymaer van Twist

8. Stellingendiscussie

Laat leerlingen argumenten voor en tegen een of meerdere stellingen bedenken. Kies bijvoorbeeld uit de volgende stellingen:

Stelling 1 : Het is goed dat er veel geld gaat naar het restaureren van oude gebouwen.

Stelling 2 : Als er geen mensen meer naar een kerk gaan, mag je van zo'n oud kerkgebouw best een boekenwinkel, restaurant of een dancing maken.

Stelling 3 : Alle auto's moeten uit de Middeleeuwse binnenstad verdwijnen.

Stelling 4 : Oude gebouwen die afgebroken zijn en waarvan we nu spijt hebben, moeten we maar weer opnieuw bouwen.

Organiseer vervolgens een debat in de klas. Dat kan tussen voor- en tegenstanders, maar u kunt ook twee groepjes van bijvoorbeeld vier leerlingen samenstellen, waarbij de ene groep voor en de andere groep tegen moet zijn. Stel een jury samen van minimaal drie leerlingen. Terwijl de twee groepen argumenten voor of tegen bedenken, kan de jury alvast criteria bedenken voor het jureren van het debat. De rest van de klas kunt u toeschouwer laten zijn. Zorg dat er gewisseld wordt tussen groepjes. Herhaal het debat ook in wisselende groepen.

9. Tentoonstellingstekstjes

Verzamel plaatjes en foto's van Deventer uit verschillende tijdsperiodes. Uiteraard kunt u de kinderen ook zelf de foto's laten verzamelen. Gebruik daarvoor bijvoorbeeld de websites www.deventertoenennu.nl en www.collectiedeventermusea.nl. Leg de foto's op een daarvoor in te richten tentoonstellingstafel of hang ze op een prikbord op. De leerlingen krijgen de opdracht om er commentariërende informatieblokkjes bij te schrijven. Laat ze dat op de computer doen en de tekstjes uitprinten. U kunt er ook voor kiezen om er fotoboeken van te maken.

10. Een brief schrijven als ...

Deventer heeft in de geschiedenis een aantal beroemde inwoners gehad. U kunt de kinderen in tweetallen informatie laten verzamelen over zo'n beroemde inwoner en ze vragen in de huid van die persoon te kruipen en als die persoon een brief te schrijven. Kies bijvoorbeeld uit de volgende Deventenaren:

Lebuinus	Everhard de Sax	Leo Halle
Catharina Simons	Herbert Dapper	Erasmus
Johannes van Vloten	Geert Grote	Etty Hillesum
René Descartes	Cuper Florens	Radewijns
Duymaer van Twist	Rutger Jan Schimmelpenninck	

11. Tentoonstelling van historische kastjes

Kinderen beelden (alleen of in tweetallen) in een schoendoos een aspect van de geschiedenis van Deventer uit. Bespreek vooraf welke elementen uit de geschiedenis van de stad gekozen worden. Laat de kinderen bijvoorbeeld op www.deventertoenennu.nl een onderwerp kiezen. Als de werkstukjes klaar zijn, maakt de leraar er met de kinderen een overzichtstentoonstelling

12. Adopteer een jaartallenlijst

Laat de kinderen op zoek gaan naar belangrijke jaartallen uit de geschiedenis van de stad. En laat ze die jaartallen op post-it papiertjes schrijven met erbij geschreven wat er in dat jaar gebeurd is. Als iedereen een aantal jaartallen heeft gevonden, is het leuk om ze met de klas, bijvoorbeeld in de hal van de school, op chronologische volgorde te leggen. Er is heel wat overleg nodig om dat goed te krijgen. Loop tot slot met de klas de hele tijdlijn langs en laat kinderen kort vertellen over hun jaartallen. Probeer zelf zo goed mogelijk de grote lijn in de geschiedenis in acht te houden en verbanden te leggen.

13. Een taalronde over Deventer

Zet uw groep in een kring en stel ze de eerste vraag: Bedenk eens wat het oudste is dat je wel eens over Deventer hebt gezien. In de vertelronde, die daarop volgt, laat u de kinderen over 'dat oudste' vertellen. Ze mogen er eerst even over nadenken. Laat de kinderen daarna een tekening van dat 'oudste' maken. Vervolgens kunt u de kinderen in tweetallen aan elkaar laten vertellen over hun tekening en over het 'oudste' dat ze ooit gezien hebben. Nu de kinderen het verhaal al aan elkaar verteld hebben, kunnen ze het beter opschrijven. Dat mogen ze in de schrijfronde doen. Tot slot mogen ze de verhaaltjes in de kring aan elkaar voorlezen en eventueel in het net schrijven om ze te publiceren op het verhalenprikbord.

14. Een brief aan de museumdirecteur

Na, of misschien ook wel voorafgaand aan een museumbezoek, kunt u de kinderen een brief laten schrijven aan de directeur van het museum. Laat de kinderen daarin vertellen hoe zij vinden dat een historisch museum er voor kinderen uit zou moeten zien. Stuur de brief ook 'echt' op. Het museum is u daar erkentelijk voor, maar om blijvend een gemotiveerde schrijver te blijven is dat schrijven van een 'echte' brief ook belangrijk voor de kinderen.

15. De ontwikkeling van Middeleeuwse stad naar vestingstad Deventer

Via Google – afbeeldingen kunt u deze twee plattegronden van Deventer downloaden en printen (Braun-Hogenberg, 1581 en Blaeu, 1649). De twee plattegronden laten precies zien wat er gebeurd is in de stad nadat prins Maurits de opdracht gaf aan de vestingbouwer Adriaen Anthonisz. van Alkmaar om de stad om te bouwen tot vestingstad. Laat de kinderen de kaarten in groepjes op detailniveau bekijken en een lijst maken van de verschillen die ze opmerken. Het gaat daarbij in ieder geval om:

1. Wijziging ligging Schipbrug
2. Torenspits van de Noordenbergtoren is er bij het beleg van Rennenberg afgeschoten (Nb: dat gebeurde in 1578, maar Braun-Hogenberg maakten deze plattegrond in 1581 naar voorbeeld van een oudere plattegrond van vóór het beleg). De toren is hier dus nog te zien.
3. Nieuwe gracht met nieuwe wal om de stad
4. Molens ten noorden van de stad liggen nu binnen de vesting
5. De Raambuurt ligt nu binnen de vesting
6. Bolwerken, waar vanuit flankerend geschoten kon worden op aanvallers van de stadsmuren
7. Ravelijnen (vijfhoekige eilanden in de gracht)
8. Bastions (vijfhoekige uitbouwen van de vestingwal)

Aanvullende tips

Naast de ideeën uit deze lesbrieven kunnen leraren ook inspiratie opdoen, ideeën en additionele materialen vinden bij de volgende bronnen.

Deventer Onvoltooid Verleden Tijd (OVT)

De onderwijswerkgroep Deventer OVT heeft in het verleden een 'methode' ontwikkeld over de geschiedenis van de stad Deventer. Daarin zijn in tien katernen de tien tijdsperiodes uitgewerkt, zoals die door de Commissie De Rooy uitgewerkt zijn. In deze methode is voor leraren informatie over de stadsgeschiedenis uitgewerkt. Daarnaast worden er voorleesverhalen, lessuggesties, kopieerbladen en tips voor stadswandelingen gegeven. Het materiaal is destijds aan alle scholen uitgeleverd. Deventer OVT heeft ook in de Canon van Deventer 50 vensters met hoogtepunten uit de stadsgeschiedenis uitgegeven en de website ontwikkeld www.deventertoenennu.nl. Deze website is mogelijk gemaakt door Bureau Kunstcircuit van De Leeuwenkuil en wordt verder ontwikkeld als educatieve website over het historisch erfgoed van Deventer door Deventer Verhaal.

Leskisten

Bij elk van de tien tijdsperiodes heeft Deventer OVT ook twee historische leskisten ontwikkeld, die scholen kunnen lenen voor gebruik in de klas. Mocht u interesse hebben voor het lenen van een kist, dan kunt u contact opnemen met de educatief medewerker van Deventer Verhaal.

Historische kinderboeken over Deventer

Recent is er een aantal goed te gebruiken jeugdboeken op de markt verschenen over historische onderwerpen uit de geschiedenis van Deventer.

René Berends/Jouke Nijman (2008). De spreekbeurt van Michiel, pest, piskijkers en patiënten.

René Berends (2013). De Dief van Deventer.

René Berends (2015). De Brug.

René Berends (2015). Victors Victorie.

Marije van der Sande (2017). De Hanzereis van Berend Bergenvaarder.

Frank Prinsen (2016). Hommes & Lidewei. De Hanze.

Frank Prinsen (2016). Hommes & Lidewei. Geert Grootte.

Websites

Er is een aantal websites te gebruiken met informatie over het historische en culturele erfgoed van de stad.

www.deventerverhaal.nl

www.museumdewaag.nl

www.collectiedeventermusea.nl

www.kunstcircuit.nl/cultuurenschool

www.regiocanons.nl/overijssel/overijssel

www.regiocanons.nl/overijssel/overijsselindeklas/lebuinus

www.regiocanons.nl/overijssel/salland/deventer

www.regiocanons.nl/overijssel/salland/bathmen

Lesbrieven

Ook andere culturele instellingen in de stad hebben lesbrieven ontwikkeld.

Op de website van het Kunstcircuit kunt u daarover meer informatie vinden:

www.kunstcircuit.nl/cultuurenschool.

Deventer
1250 jaar

LESBRIEF

Partners

'Deventer 1250 jaar' is een productie van Deventer Verhaal in samenwerking met lokale bedrijven en organisaties, en daardoor meer dan ooit een tentoonstelling van, voor en door Deventer. Lokale ondernemers als ontwerp bureau Bestwerk, 3D Geo Solutions, Panoptes Heritage, De Mannen Zonder Pak, voice-over Peter Drost en Guide ID, werkten aan de tentoonstelling mee. Deventer Verhaal werkte voor deze tentoonstelling ook samen met Kunstenlab, Ter Borch Stichting, Monumentenzorg en Archeologie Gemeente Deventer, Netwerk Cultureel Erfgoed Deventer, Deventer Onvoltooid Verleden Tijd, Stichting Industrieel Erfgoed Deventer, Leeuwenkuil & Bureau Kunstcircuit en het Geert Groote Huis.
© Deventer Verhaal

Volg ons ook via facebook (/deventerverhaal), www.deventerverhaal.nl, www.museumdewaag.nl en www.deventertoenenu.nl.

Sponsors

Mede dankzij een bijdrage van onderstaande sponsors wordt dit lespakket en het museumbezoek aan het onderwijs aangeboden.

VSBfonds,
iedereen doet mee

ZABAWAS

...indeventer!

KonnecteD

Colofon

De tentoonstelling 'Deventer 1250 jaar' is in Museum De Waag te zien tot en met 4 november 2018. Openingstijden: dinsdag t/m zondag geopend van 11.00 - 17.00 uur (de lessen beginnen om 10.00).
Museum De Waag, Brink 56, Deventer

Wij wensen u veel plezier bij het lezen van deze lesbrieven en hopen uiteraard dat u ons museum zult komen bezoeken met uw klas!

Bij eventuele vragen kunt u terecht bij:

Katja Wieland
Coördinator educatie
Deventer Verhaal
katjawieland@deventerverhaal.nl
0570-855950 / 06-83333997